

כי רגע באפו לפרשת בלק

הרב יצחק דור- ראש הישיבה

במסכת ברכות (דף ז' ע"א) אומרת הגמרא שהקב"ה זועם בכל יום בשיעור של רגע. ועל זה נאמר הפסוק: "כי רגע באפו חיים ברצונו". פרק הזמן של "הרגע" הזה מחושב ע"י חז"ל והוא אחד חלקי 5888. (לפי הסבר מסורת הש"ס)

המספר הזה הוא מספר פסוקי התורה לפי הספירה של חז"ל, ושעה חלקי המספר הזה יוצאת בערך 0.4 שניות.

החשבון הזה פוגש את פרשתנו בכך, שלפי הסוגיא בברכות בלעם הרשע היה יודע לכוון את הזמן ביום, את הזמן המזערי של 0.4 שניה בו הקב"ה זועם. כבר הראשונים על הסוגיא שואלים מה אפשר לומר בזמן כה מועט. אחד התירושים המעניינים של בעלי התוס' הוא שאם היה "תופס" בלעם את "הרגע" הזה היה יכול להמשיך ולקלל כפי רצונו.

נראה מפשוטי פסוקי פרשת השבוע שזוהי תפיסתו של בלעם כלפי האלוקות. תפיסת האלוקות כפי שמתבארת בהליכתו לקלל נגד הרצון האלוקי, מראה שהוא תופס את הקב"ה ככח שרירותי הנתון בעולם, ולא ככח מוסרי. בלעם מאמין בקב"ה כבורא עולם ומנהיגו והוא אף אינו עובר את רצון ה'. בכל זאת נראה שהוא מבין שאין קביעות ברצון האלוקי, והוא יכול להתהפך ברגע. התפיסה הזו של שרירות של הקב"ה שיכול לומר כך ומחר אחרת היא בבסיס משנתו של בלעם כנראה.

זה מסביר מדוע הוא הולך לקלל אפע"פ שהקב"ה אסר עליו לעשות זאת. אולי הרצון האלוקי ישתנה בצורה שרירותית. הוא יתפוס אה "הרגע" המפורסם בו אין שום שליטה אפילו לקב"ה בעצמו.

אחת המילים שמראות על כך היא השימוש של בלעם במשפט "מה יוסף ה' דבר עימי", כלומר שאין שום ערך לאמירה הראשונה, הכל שרירותי והכל יכול להשתנות, מה יוסף ה' לשנות רצונו. ואכן בלק מבין זאת: "ויוסף עוד בלק שלוח שרים..." גם בסיפור האתון רואה בלעם מהלך שרירותי של אתונו וגם שם מופיע ויוסף מלאך ה', ויוסף להכותה.

בפתיחת ה' את פי האתון מתגלים שני דברים, הראשון שהקב"ה משגיח ומכוון, והשני הוא שהיסוד המוסרי הוא המרכזי בעולם. האתון אומרת אל בלעם "הלא אנוכי אתונך" ומשמיעה טיעון מוסרי - לא היה לך זכות להכות אותי. גם מלאך ה' המתגלה לעיני בלעם טוען אותם דברים בדיוק, "על מה הכית את אתונך זה שלש רגלים".

בלעם אינו מוכן לקבל את השינוי בתפיסת עולמו וממשיך ללכת לכיוון בלק ושריו. במהלך הפרשה יגלה בלעם שיש השגחה ורצון אלוקי, שהקב"ה אינו זועם גם "רגע" על עם ישראל. שיש מגמה להופעת ה' בעולם דרך עם ישראל ומעל לכל יגלה בלעם שאלוקי ישראל מוביל ומכוון את כל ההיסטוריה העולמית, עד לאחרית הימים.

שבת שלום ומבורך!